

Filosofování a rychlost

Jsou lidské činnosti, v nichž vůbec nejde o rychlost, nýbrž o to, aby měly kvalitu, buď aby vedly k dobrým výsledkům anebo aby samy byly provedeny co nejlépe.

Aristotelés rozlišoval činnosti, které mají nějaký cíl, kterého má být jimi dosaženo, od činností, které mají cíl samy v sobě, tj. které jsou samy svým cílem. Ale toto jeho rozlišení je příliš hrubé a nepostihuje rozdíly nesouměřitelně významnější. Rychle je možno „dělat“ něco jen nacvičeně, natrénovaně, rutinně; ve filosofii je rutina spíš na škody než k užitku – není na ni žádné spolehnutí. Právě rutinu je třeba vždy znovu překontrolovávat, dokonce i tam, kde se zdá být funkční. Patočka to poněkud zjednodušeně (v omezení na jeden aspekt) vyjádřil tím, že filosofie jde kupředu tím, že couvá. Ale i z toho je patrné, že ve filosofii nemůžeme vidět nějak zvlášť pozitivně rychlost jejího postupu (resp. postupu filosofa, jeho myšlení) – couvání znamená vždycky značné zpomalení, zdržení. Ovšem takové zdržení má někdy zcela mimořádný význam a dalekosáhlé důsledky, pokud otevře nový pohled na něco, co dosud bylo skryto nebo bylo zanedbáváno. (Ovšem jsou tu podobnosti i v jiných směrech: cílem filosofování nemůže být nejen rychlost, ale ani spisování rozsáhlých traktátů, ani četnost jiných publikací, ani úspěch v jejich citovanosti, atd. atp.)

(Písek, 120529-1.)